

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ І ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ

©2025 ХАУСТОВА В. Є., ТРУШКІНА Н. В.

УДК 330.3:338.1:338.2:339.9:351.86:355:4
JEL: H54; O11; O20; R11

Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Порівняльний аналіз особливостей і пріоритетних напрямів повоєнної відбудови економік країн світу

Повоєнна відбудова економіки є складним і багатовимірним процесом, що виходить за межі простого відновлення зруйнованих об'єктів і передбачає глибоку структурну трансформацію та реструктуризацію національної економіки. В умовах зростання масштабів збройних конфліктів у світі особливу актуальність набуває узагальнення та порівняльний аналіз міжнародного досвіду повоєнної відбудови з метою виявлення ефективних моделей і пріоритетних напрямів відновлення, здатних забезпечити довгострокову економічну стійкість, резильєнтність і безпеку держави. Метою статті є здійснення порівняльного аналізу особливостей і пріоритетних напрямів повоєнної відбудови економік країн світу з різним історичним досвідом збройних конфліктів. Методологічну основу дослідження становлять системний, порівняльний та історико-економічний підходи, а також методи аналізу, синтезу та структурно-логічного узагальнення. У межах дослідження вивчено й узагальнено досвід країн Балканського регіону, Кавказу, Східної Азії та Західної Європи після Другої світової війни, що дозволило охопити різні траєкторії постконфліктного економічного розвитку. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні типології моделей повоєнної відбудови економіки (стабілізаційної, адаптивної, трансформаційної та комплексної) на основі поєднання якісного та кількісного порівняльного аналізу масштабів руйнувань, джерел фінансування, ролі інфраструктури та темпів економічного відновлення. Доведено, що критична інфраструктура виступає не лише об'єктом відбудови, а й системоутворюючим чинником, який визначає траєкторію повоєнного соціально-економічного розвитку, можливості структурної модернізації та рівень економічної безпеки держави. Ключовими результатами дослідження є обґрунтування відсутності універсальної моделі повоєнної відбудови та доведення доцільності диференційованого підходу до формування пріоритетів економічного відновлення з урахуванням національних, регіональних і безпекових особливостей. На основі узагальнення міжнародного досвіду сформульовано практичні рекомендації щодо імплементації кращих світових практик в умовах України, які передбачають поєднання стабілізаційних заходів із довгостроковою інфраструктурно-індустріальною трансформацією економіки. Отримані результати можуть бути використані при розробленні стратегій повоєнної відбудови, програм регіонального розвитку, державної економічної політики та концепцій забезпечення резильєнтності критичної інфраструктури України. **Ключові слова:** післявоєнна відбудова економіки, економічне відновлення, порівняльний аналіз, моделі повоєнної відбудови, інфраструктурна відбудова, інституційні реформи, фінансове забезпечення розбудови, міжнародна допомога, державна економічна політика, структурна трансформація економіки, реструктуризація економіки, регіональний розвиток, економічна стійкість, резильєнтність, сталий розвиток, національна безпека. **Табл.:** 8. **Бібл.:** 29.

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, професор, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Трушкіна Наталія Валеріївна – кандидат економічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник сектора промислової політики та інноваційного розвитку відділу промислової політики та енергетичної безпеки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/894686>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210808778>

UDC 330.3:338.1:338.2:339.9:351.86:355:4
JEL: H54; O11; O20; R11

Khaustova V. Ye., Trushkina N. V. A Comparative Analysis of the Features and Priority Directions of Postwar Economic Reconstruction in Countries Worldwide

Postwar economic reconstruction is a complex and multidimensional process that extends beyond the mere restoration of destroyed infrastructure and entails deep structural transformation and the restructuring of the national economy. Amid the growing scale of armed conflicts globally, summarizing and conducting a comparative analysis of international experiences in postwar reconstruction becomes particularly significant in order to identify effective models and priority directions for recovery that can ensure long-term economic stability, resilience, and State security. The aim of this article is to perform a comparative analysis of the features and priority directions of postwar economic reconstruction in countries with varying historical experiences of armed conflicts. The methodological foundation of the study comprises systemic, comparative, and historical-economic approaches, as well as methods of analysis, synthesis, and structural-logical generalization. The study examined and synthesized the experiences of countries in the Balkan region, the Caucasus, East Asia, and Western Europe after World War II, which made it possible to encompass various trajectories of post-conflict economic development. The scientific novelty of the research lies in the substantiation of a typology of postwar economic reconstruction models (stabilization, adaptive, transformational, and comprehensive) based on a combination of qualitative and quantitative comparative analysis of the scale of destruction, sources of financing, the role of infrastructure, and the pace of economic recovery.

It has been shown that critical infrastructure acts not only as an object of reconstruction but also as a system-forming factor that determines the trajectory of postwar socioeconomic development, the potential for structural modernization, and the level of the country's economic security. The key findings of the study are the substantiation for the absence of a universal postwar reconstruction model and the demonstration of the need for a differentiated approach to setting economic recovery priorities, taking into account national, regional, and security-specific factors. Based on a synthesis of international experience, practical recommendations have been formulated for implementing the best global practices in the context of Ukraine, which involve combining stabilization measures with long-term infrastructure and industrial transformation of the economy. The results obtained can be used in developing postwar reconstruction strategies, regional development programs, government economic policies, and conceptions for ensuring the resilience of Ukraine's critical infrastructure.

Keywords: postwar economic reconstruction, economic recovery, comparative analysis, postwar reconstruction models, infrastructure reconstruction, institutional reforms, financial support for rebuilding, international aid, government economic policy, structural transformation of the economy, economic restructuring, regional development, economic resilience, resilience, sustainable development, national security.

Tabl.: 8. **Bibl.:** 29.

Khaustova Viktoriia Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Director of the Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Trushkina Nataliia V. – PhD (Economics), Senior Research Fellow of the Sector of Industrial Policy and Innovative Development of the Department of Industrial Policy and Energy Security, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/894686>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210808778>

Повоєнна відбудова економіки є одним із найскладніших етапів розвитку держави після завершення або деескалації збройного конфлікту, оскільки поєднує завдання екстреного відновлення життєзабезпечення населення, інституційної стабілізації та формування передумов для довгострокового економічного зростання.

Актуальність порівняльного аналізу підходів до повоєнної відбудови суттєво посилюється зростанням масштабів сучасної конфліктності у світі. Так, за даними Uppsala Conflict Data Program [1], у 2024 р. було зафіксовано 61 активний конфлікт за участі щонайменше однієї держави. Цей показник є найвищим з початку ведення відповідної статистики з 1946 р. При цьому 11 конфліктів у світі досягли рівня війни (понад 1000 бойових втрат за рік) [1]. Така динаміка означає, що дедалі більше країн одночасно стикаються з проблемами руйнування економічного потенціалу, деградації інфраструктури та зростання системних ризиків для національної безпеки.

Довгостроковий негативний ефект збройних конфліктів проявляється не лише у прямих матеріальних руйнуваннях, а й у поглибленні бідності, соціальної фрагментації та інституційної вразливості. За оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) [2], у крихких (fragile) умовах проживає близько 1,9 млрд осіб, що становить 24% населення світу. Проте саме на ці країни припадає 73% людей, які живуть в умовах крайньої бідності [2].

Світовий банк наголошує на посиленні взаємозв'язку між бідністю та крихкістю: до 2030 р.

до двох третин населення, що перебуває в крайній бідності, може проживати в умовах крихкості, конфліктів і насильства [3]. За таких умов повоєнна відбудова перетворюється на ключовий інструмент не лише економічної політики, а й соціальної стабілізації та запобігання повторній ескалації конфліктів.

Особливого значення в постконфліктний період набуває відбудова та модернізація критичної інфраструктури як матеріальної основи безперервного надання життєво важливих послуг, відновлення економічної активності та функціонування базових секторів економіки. Міжнародні оцінки свідчать, що інфраструктурний компонент часто формує найбільшу частку потреб повоєнної відбудови. Зокрема, при розрахунку постконфліктної реконструкції однієї з держав Близького Сходу консервативна «краща оцінка» загальної вартості розбудови становить 216 млрд дол., з яких 82 млрд дол. припадає саме на інфраструктуру [4]. Це підтверджує, що пріоритезація таких секторів, як енергетика, транспорт, водопостачання, зв'язок, цифрові мережі та об'єкти соціальної сфери, є визначальною передумовою відновлення виробництва, мобільності, ринків праці та базових публічних послуг.

Порівняльний аналіз досвіду постконфліктних країн також засвідчує важливість узгодження інфраструктурних рішень з інституційними механізмами координації, фінансовими моделями та безпековими пріоритетами. Так, у випадку Боснії та Герцеговини перша донорська конференція під

співголюванням Світового банку та Європейської Комісії забезпечила зобов'язання фінансування в розмірі 600 млн дол. у межах оціненого екстреного «пакета» відновлення обсягом 5,1 млрд дол. [5]. Це ілюструє необхідність ретельного проєктного відбору та багатоканального фінансування в перші роки відбудови.

Водночас для держав – членів ЄС додаткові можливості створюють наднаціональні інструменти фінансування: зокрема, в межах Механізму відновлення та стійкості Європейська Комісія підтримала план Хорватії, що відкрив шлях до надання грантів у розмірі 6,3 млрд євро [6], а також Європейський Союз спрямовував значні ресурси на відновлення інфраструктури та будівель через Фонд солідарності [7].

У сукупності це підтверджує, що успішність повоєнної відбудови визначається не лише масштабами залучених ресурсів, а й здатністю держави формувати стратегічні пріоритети, забезпечувати прозоре управління, відновлювати критичні інфраструктурні системи та інтегрувати заходи відбудови в розширену рамку національної безпеки.

Зогляду на зазначене, актуальність теми дослідження зумовлено потребою системного узагальнення та порівняння моделей повоєнної відбудови економік різних країн світу з фокусом на пріоритетах, інституційних механізмах та інфраструктурних рішеннях, що забезпечують відновлення економічної спроможності та підвищення стійкості держави до повторних загроз. Порівняльний підхід дозволяє виокремити типові й специфічні риси повоєнної відбудови, визначити ключові обмеження та сформулювати практично орієнтовані висновки щодо ролі критичної інфраструктури як драйвера економічного відновлення й важливого компонента національної безпеки в постконфліктний період.

Як свідчить аналіз, у зарубіжній науковій літературі повоєнна відбудова економіки дедалі частіше трактується не як короткостроковий етап ліквідації матеріальних руйнувань, а як складний процес структурної перебудови, що поєднує макроекономічну стабілізацію, інституційні перетворення та формування нових траєкторій довгострокового економічного розвитку.

У межах такого підходу ключовий акцент робиться на взаємозв'язку між моделлю економічної політики, якістю державного управління та стійкістю економічного відновлення. Так, Б. Айхенгрін (B. Eichengreen) [8], аналізуючи досвід повоєнної Європи, доводить, що успішність економічного відновлення після Другої світової війни визначалася не лише масштабами міжнародної допомоги, а,

передусім, здатністю держави інтегрувати зовнішні фінансові ресурси в скоординовану модель капіталізму, засновану на інституційній узгодженості, ефективному регулюванні та відновленні довіри до економічних інститутів. У цьому контексті міжнародна підтримка розглядається як катализатор структурних реформ, а не як самодостатній чинник економічного зростання [8].

Вагомий управлінський і політико-економічний вимір повоєнної відбудови представлений у працях П. Бернема (P. Burnham) [9], який зосереджується на проблемах керованості процесів економічного відновлення та ризиках фрагментації економічної політики в умовах багатоканального фінансування. Автор підкреслює, що слабкий контроль за фінансовими потоками, асиметрія інтересів внутрішніх і зовнішніх акторів, а також обмежена інституційна спроможність держави можуть суттєво знижувати ефективність відбудови та поглиблювати структурні дисбаланси в постконфліктних економіках [9]. З безпекової точки зору це означає, що економічне відновлення без належного управлінського супроводу здатне генерувати нові ризики нестабільності замість їх нейтралізації.

Історико-економічний підхід до осмислення повоєнної реконструкції розвивається в роботах Г. Гольма (H. Holm) [10], який розглядає План Маршалла як приклад комплексного інструменту, що поєднував фінансову допомогу з інституційним і стратегічним переформатуванням економік країн-реципієнтів. На думку автора, ключовим результатом післявоєнної відбудови стало формування нових моделей економічного управління, здатних забезпечити не лише відновлення довоєнних показників, а й довгострокову економічну та безпекову стабільність [10]. Такий підхід закладає методологічні основи для аналізу повоєнної відбудови як процесу системної трансформації, а не як сукупності окремих інфраструктурних або соціальних проєктів.

У сучасних зарубіжних дослідженнях посилюється увага до ролі виробничого сектора, ринкових механізмів та інфраструктури у формуванні стійких моделей постконфліктного відновлення. М. Бест (M. Best) [11] наголошує, що ключовою умовою повоєнного економічного зростання є відновлення та модернізація виробничих спроможностей, які забезпечують зайнятість, експортний потенціал і технологічне оновлення економіки.

Своєю чергою, Р. Маллетт (R. Mallett) і А. Пейн (A. Pain) [12] пов'язують успішність повоєнного відновлення з функціонуванням ринків і здатністю держави створювати умови для відновлення засобів до існування, підприємницької активності та локальних ланцюгів постачання в постконфліктно-

му середовищі. У межах цих підходів інфраструктура розглядається не лише як фізичний актив, а як інституційний «каркас», що забезпечує інтеграцію економічних агентів, зниження транзакційних витрат і відновлення економічної взаємодії.

Окремий напрям зарубіжних досліджень зосереджений на взаємозв'язку повоєнної відбудови з проблемами бідності, крихкості та безпеки розвитку. П. Кольєр (P. Collier) [13] показує, що відсутність ефективних економічних інститутів і виробничих стимулів у постконфліктних країнах може призводити до формування «пасток бідності» та підвищувати ризик повторної ескалації конфліктів.

Подібну логіку розвивають аналітичні доповіді Світового банку [14], в яких наголошується на необхідності інтеграції економічної відбудови, безпекових реформ та інституційного розвитку в єдину рамку державної політики. Дослідження OECD [2] і UNDP [15], своєю чергою, акцентують на тому, що повоєнна відбудова має поєднувати інфраструктурні інвестиції з підвищенням стійкості інститутів, соціальної згуртованості та спроможності держави протидіяти новим внутрішнім і зовнішнім шокам.

Аналітичні матеріали Overseas Development Institute (ODI) [16] доповнюють зазначені підходи, фокусуючись на практичних аспектах відновлення економічної активності та управління ризиками в постконфліктних умовах. Зокрема, підкреслюється, що ефективна реконструкція потребує узгодження інфраструктурних рішень, фінансових інструментів і механізмів інституційної координації між державою, донорами та приватним сектором [16]. Це підтверджує, що інфраструктура виступає ключовим мультиплікатором економічного відновлення та водночас важливим компонентом забезпечення національної безпеки в постконфліктний період.

Перехід від зарубіжних до національних досліджень дозволяє конкретизувати зазначені теоретичні положення з урахуванням українських реалій. В українській науковій літературі останніх років домінує прикладна та стратегічно орієнтована спрямованість аналізу повоєнної відбудови. З одного боку, активно систематизуються історико-емпіричні уроки відновлення різних країн, а з іншого – обґрунтовуються інструменти та пріоритети відбудови України з урахуванням сучасних воєнних, безпекових та інституційних викликів.

Зокрема, А. Д. Залевська-Шишак і В. Т. Кольєр [17], аналізуючи досвід Фінляндії, Франції та Південної Кореї, доходять висновку щодо результативності поєднання стратегічного планування, інституційних реформ і міжнародної підтримки для швидкої стабілізації економіки та переходу

до сталого зростання, водночас наголошуючи на необхідності адаптації запозичених рішень до національного контексту.

Підхід до узагальнення світових кейсів продовжують А. Дука та Г. Старченко [18], які підкреслюють, що правильний вибір стратегічних напрямів повоєнної відбудови може стати стартовою точкою довгострокового економічного піднесення за умови концентрації обмежених ресурсів на інноваціях, освіті та антикорупційних практиках.

Окремий методологічно значущий блок українських досліджень пов'язаний із розумінням повоєнної відбудови як проблеми стратегування. У цьому контексті В. Небрат [19] звертає увагу на ризики некоректного перенесення досвіду після Другої світової війни на сучасні умови та акцентує на «балканських уроках», відповідно до яких повоєнне відновлення має розпочинатися з інфраструктури як бази реіндустріалізації. При цьому, з позицій дослідника, слабка інституційна спроможність і дефіцит ресурсів можуть блокувати відбудову реального сектора економіки [19].

Важливим напрямом сучасних досліджень є також бюджетно-фіскальний вимір повоєнної відбудови. Так, Т. Буй та О. Прімерова [20] показують, що бюджетна система є не лише ключовим механізмом забезпечення потреб у воєнний період, а й основою фінансової спроможності повоєнної відбудови, узагальнюючи досвід післявоєнних бюджетних реформ у низці країн світу.

Суттєво посилюється і науковий дискурс, у межах якого повоєнна відбудова розглядається через призму критичної інфраструктури, її фінансування та інституційних механізмів захисту та розвитку. У публікації [21] узагальнено міжнародні практики фінансового забезпечення відбудови критичної інфраструктури в країнах, що зазнали збройних конфліктів, та обґрунтовано перспективність державно-приватного партнерства як одного з ключових принципів повоєнної реконструкції, доповненого грантовим фінансуванням і інструментами управління ризиками.

Узагальнюючи, можна зазначити, що попри значний масив наукових праць, присвячених постконфліктній відбудові, у сучасних дослідженнях зберігається потреба в комплексному порівняльному аналізі, який би одночасно враховував інституційні та фінансові характеристики моделей повоєнного відновлення, роль критичної інфраструктури як мультиплікатора економічної активності та чинника забезпечення належного рівня національної безпеки, а також дозволяв сформулювати типологію пріоритетів відбудови для різних груп країн світу. Саме заповнення цієї на-

укової прогалини й визначає логіку та спрямованість даного дослідження.

Таким чином, дана проблема зумовила *мету* даної статті, яка полягає у здійсненні порівняльного аналізу особливостей і пріоритетних напрямів повоєнної відбудови економіки країн світу з різним історичним досвідом збройних конфліктів з метою виявлення типових і специфічних моделей економічного відновлення, а також узагальнення ключових чинників, що визначають ефективність повоєнної трансформації національних економік.

Реалізація поставленої мети передбачає системне осмислення міжнародного досвіду повоєнної відбудови з урахуванням відмінностей у масштабах руйнувань, інституційних умовах, механізмах фінансування та стратегічних пріоритетах соціально-економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є процеси повоєнної відбудови економіки в країнах, що зазнали збройних конфліктів у різні історичні періоди, а *предметом дослідження* – особливості, пріоритетні напрями та моделі економічного відновлення, сформовані в умовах постконфліктного розвитку. У межах дослідження увага зосереджується на країнах Балканського регіону, Кавказу, Східної Азії та Західної Європи після Другої світової війни, що дозволяє охопити широкий спектр постконфліктних траєкторій і забезпечити репрезентативність порівняльного аналізу.

Методологічною основою дослідження є поєднання системного, порівняльного та історико-економічного підходів, які забезпечують цілісне бачення повоєнної відбудови як багатовимірного процесу, що охоплює економічні, інституційні та інфраструктурні трансформації. Системний підхід застосовано для аналізу повоєнної відбудови як складної соціально-економічної системи, у межах якої взаємодіють фінансові ресурси, державна економічна політика, інституційна спроможність і пріоритети розвитку ключових секторів економіки. *Порівняльний підхід* дав змогу зіставити різні моделі повоєнного економічного відновлення, виявити спільні закономірності та відмінності між країнами з різним рівнем розвитку, політичною архітектурою та геоекономічним положенням. *Історико-економічний метод* використано для аналізу еволюції підходів до повоєнної відбудови та формування довгострокових стратегій економічного розвитку в післявоєнний період.

У процесі дослідження застосовано *методи аналізу та синтезу* для узагальнення результатів наукових досліджень і міжнародних експертних оцінок; *індукції та дедукції* – для формування узагальнених висновків щодо типології моделей повоєнної відбудови;

метод узагальнення – для визначення пріоритетних напрямів економічного відновлення. Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці закордонних і українських учених, аналітичні матеріали міжнародних організацій, статистичні дані та експертні оцінки, що відображають досвід повоєнної відбудови різних країн.

Застосування зазначеного методологічного інструментарію забезпечило наукову обґрунтованість порівняльного аналізу, дозволило виявити ключові чинники успішності повоєнної відбудови економіки та сформувані аналітичну основу для подальших узагальнень щодо ролі пріоритетних напрямів відновлення в забезпеченні економічної стійкості та довгострокового розвитку держави.

Повоєнна відбудова економіки в країнах світу реалізовувалася за різними моделями, що формувалися під впливом масштабу руйнувань і демографічних втрат, рівня довоєнного розвитку та структури економіки, інституційної спроможності держави, доступу до фінансових ресурсів, а також зовнішньополітичних орієнтирів і безпекового середовища [2; 8; 12]. У сучасній науковій дискусії дедалі чіткіше простежується зміщення фокуса від відновлення зруйнованого до трактування відбудови як керованої структурної трансформації, де критична інфраструктура виступає не лише об'єктом реконструкції, а системоутворюючим драйвером економічної активності, соціальної стабілізації та національної безпеки [8; 12; 21].

Для порівняльного узагальнення міжнародного досвіду в межах дослідження використано підхід, який поєднує:

- ✦ *безпекову конфігурацію* (завершений/незавершений конфлікт, ризик повторної ескалації);
- ✦ *інституційно-управлінську спроможність* (координація політик, контроль потоків, антикорупційні механізми);
- ✦ *фінансову архітектуру* (донорська підтримка, позики міжнародних фінансових організацій, бюджетні кошти, приватні інвестиції, публічно-приватне партнерство);
- ✦ *інфраструктурний контур* (енергетика, транспорт, комунальні мережі, цифрові системи, соціальна інфраструктура) [8; 12; 21].

Така рамка дає змогу не лише описати відмінності кейсів, а й обґрунтувати типологію моделей відбудови та логіку переходу від короткострокової стабілізації до довгострокової модернізації.

Розглянемо детально кожен з моделей відбудови економіки країн світу, які зазнали збройних конфліктів і бойових дій.

1) Балканська модель: стабілізаційна логіка та донорська домінанта

Балканська модель повоєнної відбудови (Боснія і Герцеговина, Хорватія, Косово, Сербія) формувалася в умовах глибоких економічних і соціальних руйнувань, масштабних внутрішніх переміщень населення та високої ролі зовнішніх акторів у фінансуванні та координації відновлення [12]. Її ключовою особливістю є концентрація ресурсів на відновленні базових умов життєдіяльності (житло, комунальна та транспортна інфраструктура, енергетика, соціальні об'єкти), що розглядається як передумова повернення населення, зниження гуманітарних ризиків і відновлення мінімальної економічної активності [8; 12].

На початкових етапах у багатьох випадках переважали донорські механізми (гранти, цільові програми, технічна допомога, позики МФО), що забезпечувало швидкий «пуск» реконструкції, але водночас підвищувало ризики фрагментації проєктів та залежності від зовнішніх потоків [12; 21]. Водночас у межах балканської моделі структурна модернізація економіки зазвичай відставала від темпів фізичної реконструкції. Попри значні інвестиції у відбудову транспортних і комунальних мереж, приватні інвестиції та розвиток продуктивного сектора залишалися стриманими через інституційну крихкість, обмеження ринку праці та повільну індустріальну перебудову [18].

Таким чином, балканський кейс репрезентує стабілізаційну траєкторію: інфраструктура виконує насамперед соціально-безпекову функцію (мінімізація нестабільності), тоді як трансформаційна складова економічної політики часто реалізується поступово та нерівномірно [8].

2) Кавказька модель: адаптація в умовах тривалих ризиків

Кавказька модель (Грузія) формувалася в контексті незавершеності конфлікту та перманентних безпекових ризиків, що зумовило домінування адаптивної логіки: підтримка функціонування базових секторів та інфраструктури поєднувалася з інституційними реформами, спрямованими на дерегуляцію, покращення інвестиційного клімату та підвищення керованості економічної політики [8; 17]. Пріоритетами в цій конфігурації стали відновлення транспортних коридорів і енергетичної інфраструктури, посилення макроекономічної стабільності та інституційне «перезавантаження» регуляторного середовища.

На відміну від балканського сценарію з вираженою донорською домінантою, кавказький підхід спирався на активнішу роль держави у створенні правил гри для приватної ініціативи та локального підприємництва, хоча масштаби економіки та без-

пекові обмеження об'єктивно звужували потенціал великої індустріалізації [17].

З методологічного погляду кавказький кейс важливий тим, що демонструє: у середовищі підвищених ризиків інфраструктурні інвестиції виконують підтримуючу та антишокову функцію (збереження зв'язності територій, логістики, енергозабезпечення), а ключовим чинником стає не стільки обсяг ресурсів, скільки здатність держави забезпечити узгодженість рішень та інституційну передбачуваність [17].

3) Східноазійська модель: трансформаційний інфраструктурно-індустріальний «ривок»

Східноазійська модель (Японія, Південна Корея) істотно відрізняється стратегічною спрямованістю: повоєнна відбудова використовується як «вікно можливостей» для довгострокової індустріальної та технологічної модернізації [8; 12]. Для цієї моделі характерні активне державне стратегічне планування, концентрація ресурсів у пріоритетних секторах, підтримка експорту й інвестиції в людський капітал, а критична інфраструктура відіграє роль «ядра розвитку», що формує виробничі ланцюги та зменшує транзакційні витрати в економіці [21].

У такій конфігурації інфраструктура є не лише відновлюваним активом, а інструментом структурної політики: енергетика, логістика, промислова та цифрова інфраструктура задають темп продуктивності та експортної конкурентоспроможності [12].

Ключовий висновок зі східноазійського досвіду полягає в тому, що швидке відновлення можливе тоді, коли реконструкція інфраструктури підпорядковується довгостроковому плану модернізації (індустріальна політика → інституційна координація → фінансова мобілізація), а не обмежується сукупністю окремих проєктів [12; 21].

4) Західноєвропейська модель: комплексність, інституційна узгодженість та інтеграція

Західноєвропейська модель повоєнної відбудови (після Другої світової війни, зокрема Німеччина та повоєнна реконструкція в ширшому європейському контексті) характеризується комплексністю та високим рівнем інституційної узгодженості рішень [8]. Відбудова супроводжувалася структурними реформами, модернізацією промисловості та інфраструктури, відновленням фінансових інститутів і активною інтеграцією в міжнародні економічні зв'язки.

Важливою рисою є поєднання зовнішньої підтримки з внутрішніми реформами, що забезпечувало ефективнішу «конвертацію» фінансових ресурсів у довгострокові ефекти продуктивності та стійкості [8; 21]. В інфраструктурному вимірі модернізація мереж і систем розглядалася як частина

ширшої реконструкції економічного суверенітету та виробничої спроможності, а не як самодостатній напір [8].

Узагальнені характеристики зазначених моделей наведено в *табл. 1*. Порівняння демонструє, що відмінність моделей визначається не лише географією кейсу, а насамперед конфігурацією:

- ✦ безпекового середовища;
- ✦ інституційної спроможності;
- ✦ структури фінансування; функції інфраструктури у відновленні (стабілізація / адаптація / індустріалізація / системна модернізація) [8; 12; 21].

Для посилення порівняльної логіки доцільно доповнити якісний опис кількісними індикаторами, які відображають: 1) масштаби руйнувань; 2) структуру фінансування; 3) темпи відновлення. Узагальнені орієнтовні кількісні характеристики

наведено в *табл. 2*. Таке порівняння є важливим не стільки як точне вимірювання (через різні методи оцінок у різних країнах), скільки як інструмент виявлення відносних відмінностей стартових умов і відбудовних траєкторій [1; 2].

Поглиблення аналізу масштабів руйнувань (*табл. 3*) дозволяє показати, що саме поєднання фізичних руйнувань із демографічним шоком (переміщення населення) задає вектор можливостей для економічної політики: у стабілізаційних сценаріях ресурси неминуче спрямовуються на житло, мережі та соціальну сферу, тоді як для трансформаційних моделей ключовим стає швидке відновлення виробничої та логістичної інфраструктури [8; 21].

Структура фінансування (*табл. 4*) безпосередньо впливає на управлінську архітектуру відбудови: донорська домінанта часто підвищує швидкість запуску проектів, але може посилювати ризи-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей повоєнної відбудови економіки країн світу

Модель (регіон/країни)	Історичний контекст збройного конфлікту	Ключові пріоритети повоєнної відбудови	Інституційні та фінансові механізми	Роль інфраструктури в економічному відновленні	Основні результати та обмеження
Балканський регіон (Боснія і Герцеговина, Хорватія, Косово, Сербія)	Етнополітичні конфлікти 1990-х рр.; значні руйнування та переміщення	Макрофінансова стабілізація; житло; базові мережі; соціальна сфера	Донорські програми; позики міжнародних фінансових організацій; змішані механізми; поступові реформи	Інфраструктура як інструмент соціальної стабілізації та мінімізації гуманітарних ризиків	Відновлення базових секторів; повільна модернізація; залежність від зовнішніх потоків
Кавказька (Грузія)	Постконфліктний розвиток за умов тривалих ризиків	Транспортні коридори; енергетика; дерегуляція; інвестиційний клімат	Реформи; підтримка МФО; змішане фінансування	Інфраструктура як чинник адаптації й антишокової стійкості	Макростабільність; обмежений індустріальний прорив
Східноазійська (Південна Корея, Японія)	Масштабні руйнування; потреба в модернізації	Індустріалізація; експорт; технології; освіта	Стратегічне планування; державні інвестиції; зовнішня допомога; стимулювання приватного сектора	Інфраструктура як ядро індустріалізації та мультиплікатор продуктивності	Швидке відновлення; технологічна модернізація; конкурентоспроможність
Західноєвропейська (після Другої світової війни; зокрема, Німеччина в європейському контексті)	Післявоєнна реконструкція; дезінтеграція економіки	Відновлення промисловості; інституційні реформи; модернізація інфраструктури	Поєднання зовнішньої підтримки та внутрішніх реформ; ефективне управління	Інфраструктура як основа інтеграції, продуктивності та економічного суверенітету	Стийке зростання; системна модернізація

Джерело: складено авторами на основі опрацювання й узагальнення підходів і висновків, представлених у [8; 12; 17–19; 21].

Кількісні характеристики повоєнної відбудови економіки

Країна	Оцінка втрат економіки	Зруйнований житловий фонд	Орієнтовний обсяг фінансування відбудови	Час відновлення довоєнного ВВП
Хорватія	≈ 30% довоєнного потенціалу	10–15%	≈ 3–4 млрд дол. (1991–2004 рр.)	10–15 років
Боснія і Герцеговина	Понад 40%	Понад 20%	Багатоканальне донорське	Понад 15 років
Грузія	Значні регіональні втрати	Локальні руйнування	Позики МФО, реформи	7–10 років
Південна Корея	Масштабна руйнація	Значні руйнування	Зовнішня допомога, державні кошти	< 10 років
Японія	Значні втрати	Масові руйнування	Державні програми, зовнішня допомога	< 10 років
Німеччина	Понад 20%	Масштабні руйнування	Зовнішня підтримка, реформи	≈ 10 років

Джерело: складено авторами на основі порівняльних оглядів і аналітичних матеріалів з проблематики постконфліктного відновлення та стратегування відбудови [8; 12; 19; 21].

Таблиця 3

Масштаби руйнувань та економічних втрат у країнах повоєнної відбудови

Країна	Період збройного конфлікту	Частка зруйнованої економіки	Житловий фонд (зруйновано або пошкоджено)	Внутрішньо переміщене населення
Хорватія	1991–1995	≈ 30%	10–15%	Понад 500 тис. осіб
Боснія і Герцеговина	1992–1995	Понад 40%	Понад 20%	≈ 2 млн осіб
Косово	1998–1999	Значні регіональні втрати	≈ 30%	≈ 800 тис. осіб
Грузія	1991–1993; 2008	Локальні втрати	Обмежені втрати	Десятки тисяч осіб
Південна Корея	1950–1953	Масштабні втрати	Значні втрати	Понад 2 млн осіб
Німеччина	1939–1945	Понад 20%	Значні втрати	Мільйони

Джерело: складено авторами на основі опрацювання й узагальнення [1; 18–21].

Таблиця 4

Джерела та характер фінансування повоєнної відбудови економіки країн світу

Країна	Основні джерела фінансування	Орієнтовні обсяги	Характер фінансування
Хорватія	Держбюджет, міжнародна допомога	≈ 3–4 млрд дол. США (1991–2004 рр.)	Переважно бюджетне, але і донорське
Боснія і Герцеговина	Донорські програми, позики МФО	Десятки млрд дол.	Донорське
Грузія	Позики МФО, бюджет, реформи	Мільярди дол.	Змішане
Японія	Державні програми, допомога	Значні	Державне
Німеччина	Зовнішня підтримка, реформи	Значні	Комплексне

Джерело: складено авторами на основі опрацювання й узагальнення [8; 19; 21–24].

ки фрагментації; натомість поєднання зовнішньої підтримки з реформами та внутрішніми ресурсами, як правило, забезпечує кращу довгострокову віддачу через узгодженість політик і пріоритетів [8; 19; 21–24]. Для України це означає, що питання не зводиться до обсягу допомоги, а визначається здатністю інституційно інтегрувати ресурси у стратегічний план модернізації та відновлення критичної інфраструктури [19].

Функціональна роль інфраструктури (табл. 5) різниться між моделями. У стабілізаційних сценаріях вона забезпечує базові умови життєдіяльності та соціальну стабільність; в адаптивних – підвищує стійкість до ризиків і підтримує зв'язність територій; у трансформаційних – формує основу індустріалізації, а в комплексних – стає елементом системної модернізації та зростання продуктивності [8; 22–26]. Таким чином, інфраструктура виступає одночасно ресурсом економічної політики та інструментом зниження безпекових ризиків [21; 26–28].

Порівняння темпів і довгострокових результатів (табл. 6) демонструє принципову відмінність між моделями: стабілізаційні сценарії можуть відновлювати макроекономічні показники в середньостроковій перспективі, однак не гарантують структурного зрушення; трансформаційні – забезпечують швидші темпи та формують нову модель

конкурентоспроможності; комплексні – поєднують швидкість відновлення з інституційною стабілізацією та системною модернізацією [8; 18; 19; 21].

На основі поєднання якісних і кількісних критеріїв (масштаб руйнувань, структура фінансування, функція інфраструктури, темпи відновлення та довгостроковий результат) обґрунтовано доцільність виділення чотирьох узагальнених моделей повоєнної відбудови економіки: стабілізаційної, адаптивної, трансформаційної та комплексної (табл. 7). Наукова новизна запропонованої типології полягає в поєднанні інфраструктурного та безпеково-управлінського вимірів у єдину порівняльну рамку, що дозволяє пояснювати не лише «як відновлювали», а «чому обрані інструменти дали саме такі довгострокові ефекти» [8; 12; 21].

З позицій прикладної інтерпретації для України важливо не копіювання «чужої моделі», а коректне поєднання елементів залежно від фази відновлення та безпекової ситуації. Тому імплікації типології для національної економічної політики наведено в табл. 8.

Таким чином, проведений порівняльний аналіз підтверджує, що універсальної моделі повоєнної відбудови не існує, а траєкторія відновлення визначається взаємодією безпекових умов, інституційної спроможності, фінансової архітектури та функціональної ролі інфраструктури [21; 27–29].

Таблиця 5

Роль інфраструктури в моделях повоєнної відбудови

Модель	Пріоритетні інфраструктурні сектори	Функція інфраструктури
Балканська (стабілізаційна)	Житло, транспорт, комунальні мережі	Соціальна стабілізація
Кавказька (адаптивна)	Транспорт, енергетика	Адаптація до ризиків
Східноазійська (трансформаційна)	Промислова, енергетична, логістична	Драйвер індустріалізації
Західноєвропейська (комплексна)	Транспортна, промислова, мережі	Основа продуктивності й інтеграції

Джерело: складено авторами на основі опрацювання й узагальнення [8; 21–28].

Таблиця 6

Темпи та результати повоєнної відбудови

Модель	Час відновлення довоєнного ВВП	Довгостроковий результат
Балканська (стабілізаційна)	10–15 років	Обмежена модернізація
Кавказька (адаптивна)	7–10 років	Макростабільність
Східноазійська (трансформаційна)	< 10 років	Індустріально-технологічний прорив
Західноєвропейська (комплексна)	≈ 10 років	Стійке зростання та системна модернізація

Джерело: складено авторами на основі опрацювання й узагальнення [8; 18; 19; 21–24].

Типологія моделей повоєнної відбудови економіки країн світу

Модель	Вихідні умови	Ключові пріоритети економічної політики	Роль інфраструктури	Основні джерела фінансування	Довгострокові результати
Стабілізаційна	Глибокі руйнування; соціальні втрати; слабка спроможність	Житло; базові послуги; комунальна/транспортна інфраструктура; стабілізація	Базова: мінімальні умови життєдіяльності	Бюджетні кошти донорська підтримка, гуманітарні програми	10–15 років; обмежена модернізація
Адаптивна	Тривалі ризики; часткові руйнування; перехідна економіка	Підтримка ключових секторів; реформи; дерегуляція; стійкість	Підтримувальна: антишокова функція	Позики міжнародних фінансових організацій, бюджетні кошти, цільові програми	7–10 років; макростабільність
Трансформаційна	Висока спроможність; планування; доступ до технологій	Індустріалізація; експорт; інновації; людський капітал	Ядро розвитку: мультиплікатор продуктивності	Державні інвестиції, зовнішня допомога, приватний капітал	< 10 років; індустриально-технологічний прорив
Комплексна	Сильні інституції; стратегія; інтеграція	Поєднання стабілізації та модернізації; структурні реформи	Системоутворююча: інтеграція в модель розвитку	Зовнішня допомога, внутрішні ресурси, публічно-приватне партнерство	Стійке довгострокове зростання

Джерело: складено авторами на основі опрацювання й узагальнення [8; 12; 21–29].

Таблиця 8

Імплікації моделей повоєнної відбудови для України

Модель	Ключовий урок	Можливість імплементації в Україні
Стабілізаційна	Швидке відновлення базових послуг і мереж	Доцільна на першому етапі відновлення
Адаптивна	Управління відбудовою в умовах ризиків	Актуальна для прифронтових і ризикових територій
Трансформаційна	Інфраструктура як основа індустриальної модернізації	Стратегічна ціль для середньо- та довгострокового періоду
Комплексна	Узгодженість політик, фінансів та інституцій	Базова довгострокова рамка повоєнної модернізації

Джерело: складено авторами на основі узагальнення [21; 23–25; 27].

Балканські кейси демонструють стабілізаційну логіку, де інфраструктура переважно забезпечує соціальну та гуманітарну стабілізацію, але структурна модернізація часто уповільнена [18; 19]. Кавказький підхід відображає адаптивну модель, у межах якої інфраструктурні рішення підтримують стійкість у тривалому ризиковому середовищі та посилюються реформаторською політикою [17; 19].

Східноазійський досвід демонструє трансформаційну модель, коли інфраструктура стає ядром індустриалізації та довгострокової конкурентоспроможності [12]. Західноєвропейська тра-

екторія після Другої світової війни підтверджує ефективність комплексної рамки: поєднання зовнішньої підтримки, внутрішніх реформ і стратегічної модернізації інфраструктури забезпечує стійке зростання та інституційну стабільність [8].

Для України узагальнений міжнародний досвід повоєнної відбудови обґрунтовує доцільність застосування диференційованого підходу до формування пріоритетів економічного відновлення, який передбачає поєднання стабілізаційних заходів із довгостроковою інфраструктур-

ною та індустріальною трансформацією економіки. Такий підхід має реалізовуватися не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку з безпековими, інституційними та управлінськими механізмами державної економічної політики, забезпечуючи узгодженість рішень на національному, регіональному та секторальному рівнях.

Водночас результати порівняльного аналізу підтверджують, що ефективність повоєнної відбудови визначається не лише обсягами фінансових ресурсів, а насамперед стратегічною спрямованістю обраної моделі, роллю критичної інфраструктури як системоутворюючого чинника та спроможністю держави інтегрувати відновлювальні заходи в модель довгострокового соціально-економічного розвитку. Це зумовлює необхідність переходу від фрагментарних рішень до комплексного стратегування повоєнної відбудови як складової забезпечення економічної стійкості та національної безпеки держави.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного порівняльного аналізу моделей повоєнної відбудови економіки країн світу встановлено, що постконфліктне відновлення є складним, багатовимірним і тривалим процесом, який не може бути зведений до механічного відтворення довоєнних параметрів економіки. Узагальнення досвіду країн Балканського регіону, Кавказу, Східної Азії та Західної Європи після Другої світової війни підтверджує відсутність універсальної моделі відбудови та водночас засвідчує визначальну роль вихідних умов (масштабів руйнувань, демографічних наслідків, рівня довоєнного розвитку), інституційної спроможності держави, якості державного управління та здатності інтегрувати відновлення інфраструктури в систему структурної модернізації економіки.

Ключовим науковим результатом дослідження є обґрунтування того, що ефективність повоєнної трансформації визначається не лише обсягами мобілізованих фінансових ресурсів, а передусім – узгодженістю економічної, інфраструктурної та безпекової політики, наявністю інституційних гарантій прозорості та підзвітності, а також якістю механізмів координації між державою, міжнародними партнерами, бізнесом і місцевими громадами.

Аналіз зарубіжного досвіду дозволив конкретизувати зміст і наслідки основних моделей повоєнної відбудови.

Балканська модель демонструє переваги швидкого відновлення базових умов життєдіяльності населення та зниження соціальних ризиків завдяки концентрації ресурсів на житловій, комунальній, транспортній і соціальній інфраструктурі, проте водночас виявляє обмежені темпи структур-

ної модернізації та ризик тривалої залежності від зовнішніх потоків фінансування, що зумовлює її переважно стабілізаційний характер.

Кавказька модель, сформована в умовах незавершеності конфлікту та перманентних безпекових ризиків, засвідчує значущість адаптивної траєкторії відновлення, у межах якої інституційні реформи, дерегуляція та підтримка критично важливих інфраструктурних функцій забезпечують макроекономічну стійкість, однак стримують можливість швидкої індустріальної трансформації.

Натомість східноазійська модель доводить можливість використання повоєнного періоду як стратегічного «вікна можливостей» для глибокої індустріально-технологічної модернізації, де інфраструктура виконує роль мультиплікатора продуктивності, експорту та довгострокового економічного зростання.

Західноєвропейський досвід після Другої світової війни підтверджує ефективність комплексного підходу, за якого зовнішня фінансова підтримка поєднується з внутрішніми структурними реформами, стратегічним плануванням і високим рівнем інституційної узгодженості, що забезпечує не лише відновлення, а й якісну перебудову економіки.

Отримані результати мають важливе прикладне значення для формування стратегії повоєнної відбудови економіки України.

По-перше, відбудову доцільно проектувати як довгострокову структурну трансформацію, у межах якої екстрене відновлення підпорядковується завданням підвищення продуктивності, технологічного оновлення та зменшення вразливості економіки до повторних шоків.

По-друге, критична інфраструктура має розглядатися як системоутворюючий елемент відновлення, що забезпечує не лише безперервність життєво важливих послуг, а й формує передумови для реіндустріалізації, розвитку логістики, зростання інвестиційної активності та регіонального вирівнювання.

По-третє, інституційна складова відбудови є ключовим фактором результативності: без прозорих процедур, підзвітного управління, якісного проектного відбору та дієвих антикорупційних запобіжників навіть значні фінансові ресурси не гарантують ані стійких економічних ефектів, ані зростання довіри інвесторів і донорів.

Практична імплементація моделей повоєнної відбудови в Україні має ґрунтуватися на принципах поетапності та територіальної диференціації. На першому етапі доцільним є застосування стабілізаційної логіки з фокусом на швидке відновлення критичної інфраструктури, життєзабезпечуючих

систем і житла, що знижує соціальні ризики, стимулює повернення населення та відновляє базову економічну активність у найбільш постраждалих громадах. Для територій з підвищеними безпековими ризиками та прифронтових регіонів доцільним є адаптивний підхід, орієнтований на підтримку функціонування ключових секторів, резервування потужностей, гнучкі інфраструктурні рішення та інституційні механізми управління ризиками.

У середньо- та довгостроковій перспективі стратегія відбудови має трансформуватися у трансформаційно-комплексну модель, що передбачає інфраструктурну й індустріальну модернізацію, розвиток виробничих кластерів, підтримку експорту, інвестиції в людський капітал і технології, а також узгодження промислової, регіональної, фінансової та безпекової політики в єдиній рамці державного управління.

Фінансове забезпечення відбудови доцільно будувати на поєднанні бюджетних ресурсів, міжнародної допомоги, інструментів державно-приватного партнерства, гарантійних механізмів, страхування воєнних ризиків і цільових інвестиційних програм. При цьому пріоритетом має бути не лише мобілізація ресурсів, а й забезпечення прозорості їх використання, контролю результатів і довіри з боку міжнародних партнерів та приватного сектора.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з поглибленням інструментарію оцінювання ефективності моделей повоєнної відбудови та їх придатності для України. До пріоритетних напрямів дослідження можна віднести: розроблення системи кількісних індикаторів порівняння моделей (темпи відновлення, структура фінансування, мультиплікатори інфраструктурних інвестицій, інституційна спроможність, ризики повторної ескалації); моделювання поетапних траєкторій відбудови регіонів з урахуванням різної інтенсивності руйнувань і безпекових загроз; обґрунтування механізмів управління портфелем інфраструктурних проєктів, які забезпечують одночасно економічну результативність, соціальну згуртованість і посилення національної безпеки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. UCDP: Sharp increase in conflicts and wars. *Uppsala University*. 2025. URL: <https://www.uu.se/en/press/press-releases/2025/2025-06-11-ucdp-sharp-increase-in-conflicts-and-wars>
2. States of Fragility 2022. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2022. 260 p. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2022/09/states-of-fragility-2022_9ee73e08.html
3. Fragility, Conflict, and Violence. *International Development Association (IDA)*, World Bank Group. 2025. URL: <https://ida.worldbank.org/en/lenses/fragility>
4. Syria's Post-Conflict Reconstruction Costs Estimated at 216 billion (press release). *World Bank Group*. 2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/10/21/syria-s-post-conflict-reconstruction-costs-estimated-at-216-billion>
5. Post-war reconstruction in Bosnia and Herzegovina. *Friedrich-Ebert-Stiftung*. 2025. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/22212.pdf>
6. NextGenerationEU: European Commission endorses Croatia's recovery and resilience plan. *European Commission*. 2021. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_3487
7. Over EUR 1 billion of EU Solidarity Fund assistance invested in reconstruction after the earthquakes in Croatia. *European Commission*. 2023. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/10-05-2023-over-eur-1-billion-of-eu-solidarity-fund-assistance-invested-in-reconstruction-after-the-earthquakes-in-croatia_en
8. Eichengreen B. *The European Economy Since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton: Princeton University Press, 2008. 520 p. URL: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691138480/the-european-economy-since-1945?srsId=AfmBOoqEmv082az8SeNA6OTQHJ0WrugasZlBvV-Oqws9ONtoUOwn-t0s>
9. Burnham P. Globalization, Depoliticization and 'Modern' Economic Management. *The Politics of Change*. Palgrave Macmillan. London, 2000. P. 9–30. DOI: https://doi.org/10.1057/9780333993798_2
10. Holm H. *The Marshall Plan: A New Deal For Europe*. New York: Routledge, 2016. 234 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315690087>
11. Best M. H. *The New Competitive Advantage: The Renewal of American Industry*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 336 p.
12. Mallett R., Pain A. Post-War Recovery and the Role of Markets: Policy Insights from Six Years of Research. *Global Policy*. 2018. Vol. 9. Iss. 2. P. 264–275. DOI: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12560>
13. Collier P. *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It*. Oxford: Oxford University Press, 2007. 205 p.
14. *World Development Report 2011: Conflict, Security, and Development*. Washington, DC: World Bank, 2011. 368 p. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/806531468161369474>
15. *Building Resilience: Post-Conflict Recovery and Development*. New York: United Nations Development Programme (UNDP), 2016. 180 p. URL: <https://www.undp.org/publications/building-resilience-post-conflict-recovery-and-development>
16. *Post-conflict Recovery and Reconstruction*. London: Overseas Development Institute (ODI), 2018. 44 p. URL: <https://odi.org/en/publications/post-conflict-recovery-and-reconstruction/>
17. Залевська-Шижак А. Д., Король В. Т. Досвід повоєнного економічного відновлення: кейси для України. *Ефективна економіка*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.4.87>

18. Дука А. П., Старченко Г. В. Світовий досвід повоєнного відновлення економіки: уроки для України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія «Економіка та управління»*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-06>
19. Небрат В. В. Зарубіжний досвід і національні пріоритети для стратегування повоєнної відбудови України. *Економіка і прогнозування*. 2023. № 2. С. 134–159. URL: https://eip.org.ua/docs/EP_23_2_134_uk.pdf
20. Буй Т. Г., Примєрова О. К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Т. 8. Вип. 1. С. 17–24. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.17-24>
21. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Фінансове забезпечення розвитку критичної інфраструктури в умовах повоєнної відбудови економіки України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 8. С. 263–274. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-263-274>
22. Holtzman S. B., Elwan A. E., Scott C. S. Post-conflict reconstruction: the role of the World Bank. Washington, DC: World Bank Group, 1998. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/175771468198561613>
23. Охріменко О. О., Попов Р. О. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>
24. Заблодська І. В., Рогозян Ю. С. Досвід розбудови території Хорватії після збройного конфлікту: умови, пріоритети та інструментарій. *Економіка та право*. 2022. № 3. С. 72–84. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.072>
25. Хаустова В. Є. Трансформація моделі економіки України у повоєнний період: монографія. Харків: Лібуркіна Л. М., 2025. 152 с. DOI: <https://doi.org/10.32983/978-617-7801-52-7>
26. Кизим М. О., Юденко Є. В., Ягольницький О. А. Резильєнтність економік України і країн світу й оцінка їх вразливості та спроможності до відновлення після криз і шоків. *Бізнес Інформ*. 2025. № 6. С. 77–89. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-77-89>
27. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В., Зінченко В. Ключові виклики відновлення критичної інфраструктури України в умовах повоєнної розбудови економіки. *Повоєнне відновлення економіки України: проблеми та напрямки вирішення*: кол. моногр. / за ред. В. Є. Хаустової. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. С. 7–33.
28. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Загрози розвитку критичної інфраструктури: сутність і класифікація. *Проблеми економіки*. 2025. № 3. С. 89–104. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-89-104>
29. Khaustova V., Ilyash O. The Military and economic potential of the countries globally – assessment and analysis of the impact on international security. *International Economic Policy for the Polycrisis*. Routledge, 2024. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003487913-9>

REFERENCES

- Best M. H. (2001). *The New Competitive Advantage: The Renewal of American Industry*. Oxford: Oxford University Press.
- Bui T. H. & Primierova O. K. (2023). Biudzhetna systema Ukrainy: vplyv viiny ta vyklyky povoiennoi vidbudovy [Budget system of Ukraine: the impact of war and challenges of post-war reconstruction]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, 1(8), 17–24. <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.17-24>
- Burnham P. (2000). Globalization, Depoliticization and 'Modern' Economic Management. *The Politics of Change*. Palgrave Macmillan. London, 9–30. https://doi.org/10.1057/9780333993798_2
- Collier P. (2007). *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It*. Oxford: Oxford University Press.
- Duka A. P. & Starchenko H. V. (2022). Svitovyi dosvid povoiennoho vidnovlennia ekonomiky: uroky dlia Ukrainy [World experience of post-war economic recovery: lessons for Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia «Ekononika ta upravlinnia»*, 6. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-06>
- Eichengreen B. (2008). *The European Economy Since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton: Princeton University Press. <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691138480/the-european-economy-since-1945?srltid=AfmBOoqEmv082az8SeNA6OTQHJ0WrugasZlBvV-Oqws9ON-ToUOwn-t0s>
- European Commission. (2021). NextGenerationEU: European Commission endorses Croatia's recovery and resilience plan. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_3487
- European Commission. (2023). Over EUR 1 billion of EU Solidarity Fund assistance invested in reconstruction after the earthquakes in Croatia. https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/10-05-2023-over-eur-1-billion-of-eu-solidarity-fund-assistance-invested-in-reconstruction-after-the-earthquakes-in-croatia_en
- Friedrich-Ebert-Stiftung. (2025). *Post-war reconstruction in Bosnia and Herzegovina*. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/22212.pdf>
- Holm H. (2016). *The Marshall Plan: A New Deal For Europe*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315690087>
- Holtzman S. B., Elwan A. E. & Scott C. S. (1998). *Post-conflict reconstruction: the role of the World Bank*. Washington, DC: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/175771468198561613>

- International Development Association (IDA) & World Bank Group. (2025). Fragility, Conflict, and Violence. <https://ida.worldbank.org/en/lenses/fragility>
- Khaustova V. Ye. & Trushkina N. V. (2025). Zahrozy rozvytku krytychnoi infrastruktury: sutnist i klasyfikatsiia [Threats to the development of critical infrastructure: nature and classification]. *Problemy ekonomiky*, 3, 89–104. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-89-104>
- Khaustova V. Ye. (2025). *Transformatsiia modeli ekonomiky Ukrainy u poviennyi period: monohrafiia* [Transformation of the Ukrainian economy model in the post-war period: monograph]. Kharkiv: Liburkina L. M. <https://doi.org/10.32983/978-617-7801-52-7>
- Khaustova V. Ye., Trushkina N. V. & Zinchenko V. (2023). *Kliuchovi vyklyky vidnovlennia krytychnoi infrastruktury Ukrainy v umovakh poviennoi rozbudovy ekonomiky* [Key challenges for restoring critical infrastructure of Ukraine in the conditions of post-war economic development]. FOP Liburkina L. M.
- Khaustova V. & Ilyash O. (2024). The Military and economic potential of the countries globally – assessment and analysis of the impact on international security. *International Economic Policy for the Polycrisis*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003487913-9>
- Kyzym M. O., Khaustova V. Ye. & Trushkina N. V. (2023). Finansove zabezpechennia rozvytku krytychnoi infrastruktury v umovakh poviennoi vidbudovy ekonomiky Ukrainy [Financial support for the development of critical infrastructure in the conditions of post-war recovery of the Ukrainian economy]. *Biznes Inform*, 8, 263–274. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-263-274>
- Kyzym M. O., Yudenko Ye. V. & Yaholnytskyi O. A. (2025). Rezylientnist ekonomik Ukrainy i krain svitu y otsinka yikh vrazlyvosti ta spromozhnosti do vidnovlennia pislia kryz i shokiv [Resilience of the economies of Ukraine and the countries of the world and assessment of their vulnerability and ability to recover after crises and shocks]. *Biznes Inform*, 6, 77–89. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-77-89>
- Mallett R. & Pain A. (2018). Post-War Recovery and the Role of Markets: Policy Insights from Six Years of Research. *Global Policy*, 2(9), 264–275. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12560>
- Nebrat V. V. (2023). Zarubizhnyi dosvid i natsionalni priority dlia stratehuvannia poviennoi vidbudovy Ukrainy [Foreign experience and national priorities for strategizing the post-war reconstruction of Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, 2, 134–159. https://eip.org.ua/docs/EP_23_2_134_uk.pdf
- Okhrimenko O. O. & Popov R. O. (2022). Povoienna vidbudova Ukrainy: potentsial ta stratehiia peretvoren [Post-war reconstruction of Ukraine: potential and transformation strategy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2022). *States of Fragility 2022*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). https://www.oecd.org/en/publications/2022/09/states-of-fragility-2022_9ee73e08.html
- Overseas Development Institute (ODI) (2018). *Post-conflict Recovery and Reconstruction*. London: Overseas Development Institute (ODI). <https://odi.org/en/publications/post-conflict-recovery-and-reconstruction/>
- UCDP. (2025, June 11). *UCDP: Sharp increase in conflicts and wars*. Uppsala University. <https://www.uu.se/en/press/press-releases/2025/2025-06-11-ucdp-sharp-increase-in-conflicts-and-wars>
- United Nations Development Programme (UNDP) (2016). *Building Resilience: Post-Conflict Recovery and Development*. New York: United Nations Development Programme (UNDP). <https://www.undp.org/publications/building-resilience-post-conflict-recovery-and-development>
- World Bank (2011). *World Development Report 2011: Conflict, Security, and Development*. Washington, DC: World Bank. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/806531468161369474>
- World Bank Group. (2025, October 21). *Syria's Post-Conflict Reconstruction Costs Estimated at 216 billion* (press release). <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/10/21/syria-s-post-conflict-reconstruction-costs-estimated-at-216-billion>
- Zablodska I. V. & Rohozian Yu. S. (2022). Dosvid rozbudovy terytorii Khorvatii pislia zbroinoho konfliktu: umovy, priorityety ta instrumentarii [Experience of developing the territory of Croatia after the armed conflict: conditions, priorities and tools]. *Ekonomika ta pravo*, 3, 72–84. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.072>
- Zalievskya-Shyshak A. D. & Korol V. T. (2025). Dosvid poviennoho ekonomichnogo vidnovlennia: keisy dlia Ukrainy [Experience of post-war economic recovery: cases for Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.4.87>

Стаття надійшла до редакції / Received: 08.12.2025.
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 22.12.2025